

OĞUZ ATAY • Korkuyu Beklerken

May Yayınları, 1975 (1 baskı)

İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1984-2025, İstanbul (65 baskı)

İletişim Yayınları 3618 • Oğuz Atay Bütün Eserleri Dizisi 4
ISBN-13: 978-975-05-3905-3
© 1984 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM (CİLTİ ÖZEL BASIM)
1. Baskı 2025, İstanbul

KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Bahar Siber, Ayla Karadağ

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41
Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38
CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6
Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

OĞUZ ATAY

Korkuyu Beklerken

HİKÂYESLER

iletişim

OGUZ ATAY 1934'te Inebolu'da doğdu. Ankara Maarif Koleji'ni, İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. 1960'ta İDMMA İnşaat Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. *Tutunamayanlar*'ı yayımlamasının (1971-1972) ardından, önemli bir tartışmanın odağına yer aldı. TRT 1970 Roman Ödülü'nü kazanan *Tutunamayanlar*'ı kısa bir süre sonra, 1973 yılında *Tehlikeli Oyunlar* adlı ikinci romanı izledi. Hikâyelerini *Korkuyu Beklerken* başlığı altında topladı. 1911-1967 arasında yaşamış hocası Prof. Mustafa İnan'ın hayatını romanlaştırarak *Bir Bilim Adamının Romanı*'nı yazdı. *Oyunlarla Yaşayanlar* adlı tiyatro eseri Devlet Tiyatroları'nda sahnelendi. Atay 13 Aralık 1977'de, büyük projesi "Türkiye'nin Ruhu"nu yazamadan hayata gözlerini yumdu.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
beyaz mantolu adam.....	11
unutulan	28
korkuyu beklerken	36
bir mektup	108
ne evet ne hayır.....	134
tahta at.....	154
babama mektup.....	187
demiryolu hikâyecileri - bir rüya.....	202

ÖNSÖZ

Oğuz Atay'ın yapıtı deyince, ayrı ayrı romanları, öyküleri ve oyunlarından önce kişileri canlanıyor gözümün önünde. *Tutunamayanlar*'ın Selim Işık'ından *Oyunlarla Yaşayanlar*'ın Coşkun Ermiş'ine dek... Negatif kişiler topluluğu: kendi sorunlarını çözememiş ve topluma kendini kabul ettirememiş aydınlar, toplumun acımasızca dışladığı lümpenler, çaresizlik içinde intihara, cinayete süreklenenler, delirmenin sınırlarında dolaşanlar. Alışılanın tersine marjinal insanlardır bunlar, olumsuz kahramanlardır.

Elbette bu kişiler kahramanı oldukları anlatılarda birer öge. Ama öylesine ön plandalar ki her roman bir kişinin romanı, her öykü bir kişinin öyküsü. Oğuz Atay durum ya da olaydan çok kişilerin anlatıcısı. Dahası, bu kişilerin başına gelenlerden çok ruhsal serüvenlerinin anlatıcısı. Yine alışılanın tersine.

Marjinal ve olumsuz kişilere, bu kişilerin de ruhlarına yönelen anlatıların geniş okur kitlesine vereceği ne var? diye sorulabilir bu aşamada. Nitekim, Oğuz Atay'ın yapıtlarına bu soruyu suçlayıcı biçimde yöneltenler olmuştur. Ne var

ki, bu marjinal kişilerin ruhları kat kat açıldıkça onları üreten çevre, kültür, toplum ortaya çıkmaktadır. Toplum kişiye içkindir, o kişi atipik olsa bile.

Oğuz Atay'ın anlattığı türden kişilere yazın dünyası yabancı değil elbette. Coşumcu yapıtlarda, 19. yüzyıl Rus yazınında, varoluşçulukta, Kafka'nın yazdıklarında, giderek 1955-65 Türk yazınında var bu tipler. Toplumuyla uyum sağlayamayan, başkaldıran ve yenilen kahramanlar, acımasız yaşam oyununu yitiren küçük insanlar. Bu kişilerin öyküleri trajiktir, dramatiktir. Bu tür kişiler giderek kitle kültürüne mal olmuşlardır. Melodramlar onlarla beslenmişlerdir.

Oğuz Atay, toplumla uyuşamayan birey tipinin istenmediği bir dönemde geldi yazın dünyamıza. Tepkilere karşın yerleşti. Gelirken önemli bir özgünlüğü de getirdi yukarıda kabaca andığım geleneğin hiç değilse Türkiye'deki uzantısına: ironi.

Oğuz Atay'ın kişileri ne isyancı ne de kurban olarak yüceltilirler. Tersine, ruhları delici ve aynı derecede alaycı bir bakışla açılır, yanlışlıkları, hataları, suçları sergilenir. Ama bu olumsuzluklar yalnızca bireylerin değil toplumun da olumsuzluklarıdır. Ironi bireyi ve bireye içkin toplumu hedef almaktadır.

Korkuyu Beklerken kitabı Oğuz Atay'ın dünyasını yeterince tanıtan sekiz nefis öyküden oluşuyor. Oğuz Atay'ın öyküleri romanlarından hiç de daha az değerli değil. Yazar kısa öykü sanatını da ustalıkla beceriyor. Bir solukta okunmayı ve vurucu olmayı biliyor. Yaşamda dikiş tutturamayan sekiz kişinin, dikiş tutturamayan yaşamın öyküleri bunlar.

"Kalabalık bir topluluk içindeydi. Başarısızdı." tümceleleriyle başlıyor "Beyaz Mantolu Adam" öyküsü. Yalnızlık ve başarısızlık ortak yazgısıdır öykü kahramanlarının. Bu kişi-

ler aydın olsalar da olmasalar da "genellikle belirsiz bir iş-
yan halinde"dirler. Çevrenin onlara tahmil ettiği koşulları
kabul etmemekte direnmekte, ama ne yapacaklarını bile-
memektedirler. Bilmeleri için gerekli bilgi ve algılama ge-
reçlerinden, daha önemlisi toplumsal ortamdan yoksun-
durlar. Örneğin, kahramanlardan biri "kendini ifade", "eş-
ya ile münasebetini tayin", "kainattaki yerini tespit"te zor-
luk çekmektedir. Ancak, böylesine zorlu bir sorunla karşı-
laşmasının nedeni bu tür soruları sorabilmiş olmasıdır. Ay-
mazlık, kayıtsızlık içinde yaşamaktansa kendi kendini siga-
ya çekecek yürekliliği gösterebilmiş olmasıdır. Gelgelelim,
ne kendisi ne de çevresi bu sorulara yanıt bulabilecek ge-
leşmişlik ya da yetişmişlik düzeyine erişmiştir. Kahramanlar
bir bakıma ait oldukları toplumların hatalarının, yanlışlıkla-
rının cisimleşmeleridirler. Kahramanların kişilikleri toplum-
dan kopuk olarak sunulmamaktadır. Tersine, toplumun
kendi kendisiyle yüzleştiği alanlar olmaktadırlar.

Çaresizlik kahramanları yıkıcı, yadsıyıcı olmaya iter. "De-
vam ettim içmeye, kendimi mahvetmeye. Dumanlı gözlerle,
eriyip gidişimi seyrettim. Bütün düzenleri yıkacaktım,
onlara gösterecektim... serserinin biri olacaktım." Yaşanan
süreç özyıkımdır. Ancak hedef çevredir.

Çaresizlik kendi kendini aşamamanın, durumunu de-
ğiştirememenin çaresizliğidir. Oğuz Atay'ın yazdıklarında
okura yönelik iletiler (mesajlar) aranıyorsa, biri bu nokta-
da bulunabilir: kendi kendimizi aşmak, bunun için de ken-
di kendimizle hesaplaşmakla işe başlamak zorundayız. El-
bette, Oğuz Atay'ın bize anımsattığı çok güçlü bir aracı
kullanarak: ironi.

"Korkuyu Beklerken" öyküsünün kahramanı "kendi ken-
disiyle alay etmeyi" bilmekle övünmektedir. Oğuz Atay'ın
kişilerinin başlıca erdemlerinden biri işte! Özeleştiriyi aşan
bir edimi: özalayı gerçekleştirebiliyorlar. Kahramanların

söz konusu niteliği Atay'ın anlatımının temel özelliklerinden olan ironi ile örtüşmektedir.

Kendi kendini eleştirmek, alay konusu yapmak yıllarca fazla ciddiye almadığımız eylemler olarak kaldı. Ama toplumsal gelişme bu eylemleri ister istemez gündeme getirdi. 1970'lerde Oğuz Atay'ın bugünkü denli benimsenerek okunması güçtü. Okur kitlesi belli nedenlerle daha çok toplumsal gerçekçi kuramın etkisi altındaydı. Birey, ruh gibi kavramlar küçümsenirdi. Anlatımda Oğuz Atay'ın yaptığı gibi alegoriler, metaforlar kullanmak, düşsel dünyalar kurmak biçimcilik diye suçlanırdı. Bunun içindir ki, Oğuz Atay'ın öykülerinde yer yer okura taş atılır, okur suçlanır.

Durum değişti gibi. *Oyunlarla Yaşayanlar* adlı "acıklı güldürü" sahneleniyor, Oğuz Atay'ın kitapları ikinci kez basılıyor. Kendi kendimizi gözden geçirme dönemi şimdi. Oğuz Atay'ı okumanın tam zamanı.

Önsöz'ün amaçlarından biri de okur ile kitap arasına fazla girmeden, okurda kitaba karşı heves ve merak uyandırabilmektir. Bunu yapmaya çalıştım.

Elinizdeki kitap "Ben buradayım sevgili okuyucum, sen neredesin acaba?" sorusuyla bitmektedir.

"Buradayım!" yanıtını verenlerin çoğalması dileğiyle...

OĞUZ DEMİRALP
Ocak 1987